

- 5) Han forføier over den vebnede makt.
- 6) Han har rett til benådning og amnesti.
- 7) De fremmede lands sendemenn og ambassadører er akkreditert hos ham. Han fører forhandlinger og ratifiserer overenskomster.
- 8) Han kan erklære beleiringstilstand for en del eller flere deler av landet.
- 9) Han kan bare erklære krig efter den lovgivende forsamlings forutgående samtykke.

Artikkel 2: Alle bestemmelser i grunnloven av 25. februar 1875 og av 16. juli 1875 som er uforlikelige med den foreliggende akt er ophevet.

En annen forfatningsakt bestemte angående parlamentet:

1. Senatet og deputeretkammeret skal bestå inntil dannelsen av de forsamlinger (parlamentet) som er bestemt i Nasjonalforsamlingens fullmakt av 10. juli 1940.
2. Senat og deputeretkammer er inntil videre oppløst. De kan i fremtiden bare tre sammen til møte igjen efter innkalling av statschefen.
3. Artikkel 1 i grunnloven av 16. juli 1875 er ophevet.

I det regjeringssmøte, som Pétain holdt efter at han hadde overtatt den diktatoriske makt, stillet samtlige statsråder sine plasser til disposisjon, for at han skulde stå fritt ved dannelsen av en ny regjering. Denne blev utnevnt den 13. juli og fikk en sammensetning, som har vakt en del forbauselse — og på tysk hold ikke liten skuffelse. Man skulde tro, at den franske diktator vilde omgi sig med menn, som var typiske representanter for den nye tid. Man hadde ventet å finne menn som de la Rocque og Doriot, menn som hadde tatt kampen op mot det gamle system, som var blitt forfulgt av dette for sin politiske tros skyld, og som hadde innvarslet det nye, som nu skal komme. Men deres navn søker vi forgjeves på listen. Derimot finner vi den gamle lure parlamentariske rev Pierre Laval som visestatsminister. Vi treffer videre parlamentariske gjengangere som Marquet, Ybar-nagary og Piétri, sammen med en rekke fagfolk uten politisk farve, mens general Weygand fortsetter som krigsminister.

Denne ministerliste har fremkalt forskjellige kommentarer, og særlig er de tyske av interesse. Man synes i Tyskland å stille sig skeptisk til den nye franske regjering, samtidig som man tydeligvis har vært noe forbauset over at utenriksministeren Baudoin til en amerikansk avis erklærte, at «Frankrike er og vil

*Ute i skole ikke (Mogens),
28/20.7.40, 421*

vedbli å være et demokrati», og at «Pétain ikke akter å regjere som diktator».

Til det siste er å si, at Pétain idag faktisk er Frankrikes diktator, at han har satt grunnloven ut av kraft og har fått fullmakt til å forme den nye konstitusjon. Det er altså en revolusjon, som er fullbyrdet i Frankrike. Den nye regjering må oppfattes som et overgangsministerium, en bro fra det gamle til det nye. Hvordan det nye Frankrike vil se ut vet ingen idag, det franske folk må først igjennem et valg, men at det gamle, råtne system er ferdig, det er der neppe tvil om. Det sannsynligste er, at Frankrike går inn i en periode av autoritært styre, og slutter sig til det nye européiske system, som i denne tid fødes under så store smerter.

Frankrike og Norge.

Det er ikke mulig for oss nordmenn å følge utviklingen i Frankrike uten å tenke på oss selv. Vi hadde også et styre som (til og med uten folkets vitende) hadde knyttet vårt lands skjebne til England (sist bekreftet til overflod av stortingspresident Hambro, som nu har reddet sig over til New York, muligens vår «lovlige» regjerings neste sete). Det franske folk blev drevet inn i krig mot Tyskland av et styre, som hadde undergravet det franske folks livskraft og svekket dets forsvar ved korrumperte ansettelser i de høieste stillinger — som hos oss. Frankrike blev — som Norge — beseiret, og de mest skyldige i nederlagene sitter i London og er villig til å ofre ennu flere av sine lands sønner og verdier for en allerede tapt sak.

Jeg skriver dette natten til den 18. juli under inntrykket av de siste meldinger fra den mest løgnaktige og dårligst orienterte nyhetsspreder i verden, kortbølgen fra London. Inatt blev det på trevende bergensk fortalt oss nordmenn, at kongen og regjeringen nu hadde ferdig sine planer for vår siste innsats for Englands seir — nu var det vår hvalflåte som skulde ofres og våre sjøgutter, som skulde trenes for Englands fortsatte krig. Det er tragisk, at kong Håkon er nødt til å finne sig i dette misbruk av sitt navn, for de ansvarlige var og er den regjering, hvis råd han i overdreven konstitusjonell troskap har fulgt gjennem tykt og tynt. Men denne regjering skal vite, at vi nordmenn i

Norge, som lider for dens handlinger, og som skal bygge op igjen dette land som den har ødelagt, vi betrakter den som en samling landsforredere i høieste potens. Jeg vet hvad jeg sier, for jeg er litt av en mottagerstasjon for meningsytringer fra det hele land. Dette folk vet, at *denne regjering har ført oss inn i ulykken, det vet at dens flukt var en flukt fra sine egne gjerninger, at dens frykt var frykten for å stå til ansvar for folket, at dens lettsindighet og dumhet bare overgås av dens feighet.* Det skal ikke mot til å sitte i London — senere i Ottawa eller New York — og leve høit på vår stjålne gullbeholdning og samtidig sende våre sjøgutter i døden og prisgi våre skib til Englands motstander. Der kreves mere mot av hver nordmann i Norge til å ta op kampen for å redde hvad reddes kan av de ruiner disse herrer har efterlatt sig.

Jeg kommer tilbake til parallelliteten med Frankrike. Det er på samme måte den — riktignok selvbestaltede — franske regjering eller komité under general de Gaulle i London opfører sig. Den hverver også franskmenn til forsvar for England og setter de franske skib den får kloen i inn i Englands håpløse kamp for et europeisk hegemoni — eller, som London sier, for demokratiet, det demokrati, hvis råttenskap denne krig har avsløret.

Og likheten går videre. I Frankrike som i Norge tok ansvarsbevisste menn forvaltningen i sin hånd for å bevare den nasjonale administrasjon under okkupasjonen og sikre de franske — respektive norske — interesser. I begge disse okkuperte land blev disse menn fra London utskjelt som fedrelandsforredere. Og i begge land — i Norge som i Frankrike — var det umulig å finne en løsning, som var i overensstemmelse med grunnloven. Vi har i begge land måttet forsone oss med det faktum, at vi lever i en tid og under forhold, som gjør revolusjonære metoder uundgåelig. På ett punkt halter sammenligningen: I Frankrike trakk statschefen sig frivillig tilbake, idet han bøiet sig for de foreliggende omstendigheter. Norges statschef blev av sine mindreverdige rådgivere tilrådet å henholde sig til sin konstitusjonelle rett i det nylig offentliggjorte budskap til det norske folk (sannsynligvis det siste produkt fra herr Hambros penn, forfattet i Europa).

Men fortsettelsen gir oss atter parallelliteten mellom de to land, for så vidt som utviklingen ikke kan skje innenfor de gamle forfatningers ramme. I Frankrike skal statschefen (presidenten) efter grunnloven av 1875 velges av Nasjonalforsamlingen (kammer og senat sammen i Versailles), og han skal ikke være ansvarlig for regjeringens handlinger. I strid med forfatningen gav Nasjonalforsamlingen Pétain diktatorisk makt og forenet både regjeringens og parlamentets myndighet i hans person. I Norge vil vår høieste instans, Stortinget, heller ikke kunne finne en løsning innenfor konstitusjonens ramme. Også hos oss fremtvinger den eksepsjonelle og uforutsette situasjon en revolusjonær akt — vi blir med andre ord nødt til å forsone oss med det faktum, at vi lever i en revolusjonstid, at det derfor ikke er mulig å bygge op det nye samfund efter det gamles sammenbrudd på basis av lovregler, som er foreskrevet i vår konstitusjon. Vi vil, som Frankrike, bli nødt til å finne en overgangsordning, som ikke er i overensstemmelse med grunnloven, men som vi må forutsette får legalitet ved Nasjonalforsamlingens (Stortingets) billigelse. Det er også mulig, at vi kan trekke likheten ennu lenger — inn i fremtiden — idet vi kan tenke oss, at den kommende «revolusjonære» regjering i Norge vil få karakteren av et overgangsministerium, en bro mellom det gamle og det nye, og at det nye samfund først vil kunne ta form efter at folket har gitt sin mening til kjenne i et valg.

Den tredje republikk

som man pleier å kalle perioden efter den tysk-franske krig i 1870—71, fikk sin forfatning i 1875. Den hviler på tre grunnlovsbestemmelser (lois constitutionnelles), nemlig loven om statsmaktenes organisasjon, loven om senatets organisasjon og loven om statsmaktenes forhold til hverandre. I spissen for staten kom en president, som fikk en konstitusjonell regents sedvanlige rettigheter, bl. a. suspensivt veto. Presidenten valgtes på syv år, men bare seks av den tredje republikks tolv presidenter har fått sitte sin tid ut. Folkerepresentasjonen bestod av to hus, deputeretkammer og senat. Det første tellet 584 medlemmer, som blev valgt på fire år. Presidenten hadde ifølge forfatningen oppløsningsrett overfor deputeretkammeret med senatets sam-